

FLEISZ KATALIN

Gondolati iránytű

Albert Ildikó: *Szókratész védőbeszéde**

Kritika

Általános tendencia napjainkban, hogy az értelmiség szólás-tere, a világ jelenségeire reflektáló véleményformálása valahol kiszorult, megrekedt. A közélet alakítása az arra avatottak: politikusok, üzletemberek, közéleti szereplők dolga, a művészek, írók, irodalmárok szűk köre pedig megmarad a többnyire saját világként bezáruló szövegvilág alkotásánál. Persze – tehetnénk hozzá mentegetőzve – az irodalomnak, művészetnek nem is az a szerepe, hogy a világ jelenségeire azonnali módon reagáljon, vagy hogy azt alakítsa. (Még ha sok esetben azokból is származik.)

A szászrégeni születésű, szakmáját tekintve pszichológus Albert Ildikó kötetét kézbe véve mégis az volt az érzésem, a könyv meglevő hiányt tölt be. Egy olyan hangot üt meg, amelyben a szó valamiféle tett- vagy gesztusértékű szó: beszédaktus, ha úgy tetszik. Olyan értelmiségi hang ez (az értelmiséginek a klasszikus, konzervatív értelmében), amely a világ jelenségeire nyitott, fogékony, sokoldalúan reflektáló, a dolgokhoz saját véleményt rendelő világlátást mutat meg. Nem akar saját világot létrehozni, kifordítani önmagunkból, sokkal inkább együttgondolkodásra készítet. A világ ezerféle hatásainak kitett ember számára egyfajta kiegyensúlyozó mérleg szerepét kínálja fel, elhamarkodott, indulatos ítéletek helyett – ami, valljuk be, napjaink közbeszédének meghatározója – megértésre törekszik.

Közhely, hogy minden könyv saját mércével bír, saját mércét állít fel, aminek következtében ezzel a mércével kell mérjük. Mivel a kötet rövid elmélkedések gyűjteménye, a tét az, hogy a rendelkezésre álló rövid szövegteret hogyan sikerül betölteni, mennyire tömören és lényegre törően sikerül egy-egy gondolat kifejtése. Hiba volna a kötettől mindenáron eredeti világlátást, újító gondolatokat számon kérnünk. A könyvben megfo-

FLEISZ KATALIN (1978, Nagykároly) irodalomtörténész. Doktori tanulmányait Debrecenben és Finnországban végezte. Tanulmányt, könyvkritikát és rövidprózát publikál.

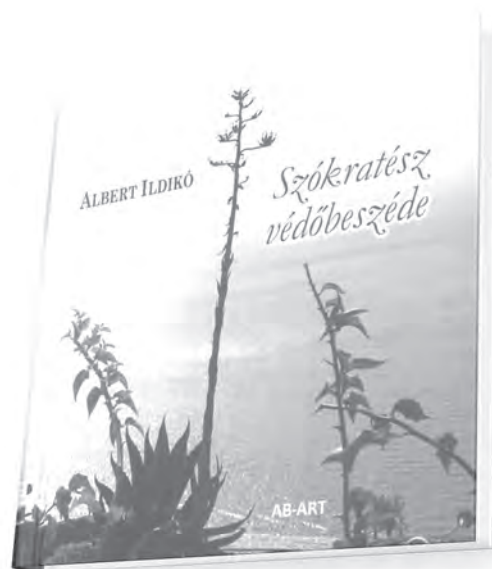
galmazott kérdések minden bizonnyal sokunknak eszünkbe jutottak már. Már csak azért is, mert a könyv kérdései aktualitások okán megkerülhetetlenek. Milyen a viszonyunk a munkához, ünnepekhez, érzelmekhez, intimtáshoz, a testhez, a tudáshoz, a kultúrához, értékekhez, globalizációhoz, és így tovább. Se szeri, se száma azoknak a nagyon fontos, megkerülhetetlen problémáknak, amik az ókortól napjainkig állandó mozgásban tartják a reflektáló elmét. Senecától, Epiktétosztól Pascalon át Márai Sándor *Füves könyvéig* tart az a filozófiai-irodalmi vonulat, amelyhez a kötet tartozni szeretne. Utóbbi kötetre utalnak a rövid sommás elmélkedések címei is itt-ott: *Veze-tőkről, A fogalmakról, A másságról, Az értelem szükséges voltáról, A tekintélyről*. Persze csak néhány címet soroltam föl, amelyek egyúttal a témájukat is magukba sűrítik.

* AB-ART Kiadó, Pozsony, 2016.

„Szükségünk van személyes életfilozófiára, saját, különbejáratú ideológiára?” – teszi fel a retorikai kérdést a szerző, mindjárt a bevezető szöveg („előszó helyett”) legelején. S rögvest meg is válaszolja, méghozzá igennel, hiszen „egy olyan világban, mely részben a technikai körülmények következtében, részben a korszellem hatására egyre kevésbé átlátható és sokaknak követhetetlenül gyorsan változik, még nagyobb szükség van rá”. Ezt, az előszóban megfogalmazott eligazító-orientáló igényt igyekszik betartani tehát a kötet 171 elmélkedése, miközben a hangnem minduntalan jelzi, hogy személyes életfilozófiáról van itt szó. Épp ez az üdítően személyes hang, amelyben helyet kapnak a könyvélmények csakúgy, mint az átélt élethelyzetek, menti meg az elmélkedéseket a már a műfaj révén ólálkodó veszélytől, hogy ti. szubjektíven átélt tartalmakat általános érvényre számot tartó igazságként tálaljon. Persze nem hallgathatjuk el, hogy a kötet elmélkedései már csak a változatos tematika révén is – bár nem csak attól – egyenetlen színvonalúak. Vannak köztük a nyelvet már-már szépirodalmi mélységében is használó szövegek, de előfordulnak sajnos olyanok is, amelyek nem többek közhelyek újramondásánál. Hogy csak egy-egy példát emeljünk ki: Az *élet regénye* című szöveg szépen árnyalt szembeállításokban-átmenetekben váltja ki az olvasó meglepődését, miközben a sommásan lényeglátó beszédmódot is fenntartja. Érdeemes a szöveget teljes egészében idéznünk:

Sokan képzelik úgy, hogy életük kész regény. És még többen érzik úgy, hogy csupán egy jelentéktelen, szenvedésekkel teli kis idő telt el létük kezdete és már meg is érkező végpontja között. Néhanyan, a kevesek, ellenben tudják, hogy életük több bármiféle regénynél. Ők átélik a napok hordalékát, felismerik minden perc, érzés és történet megismételhetetlenségét, a sokadszori ébredések újdonságát, az álom titokzatosságát, az álmatlanul töltött éjszaka iszonyatát, a szerelem mindent megváltoztató erejét, a család lélekpusztító döbbenetét, az esztelen reményt, hogy a fájdalom feloldható és az elmúlás elodázható. Ők élnek. És az élet mindig történet is.

Ellenpéldaként A *korokról* című szöveget említeném. Amellett, hogy az életkorok kissé elcsépelet lényegi sajátosságait sorjázza, bevezető tételmondatát kevésbé látszik alátámasztani a zárás, ami viszont az argumentum lenne. A tételmondat így hangzik: „Az életkor nem azonos a lélek korával.” Majd a

kiinduló gondolathoz visszakanyarodó zárás: „Ám a nagy ajándék – sorstól és önmagunktól –, ha kijátsszuk az ikszek zsarnokságát és béklyók nélkül, fölszusszanva, sokat aratva, a célokkal, álmokkal töltekezve öleljük keblünkre a világot.” Mintha a szöveg itt kifogyott volna a mondanivalójából, és valódi tartalom helyett csupán zsongító általánosságokra futotta volna.

Mindezek mellett, úgy hiszem, gyógyító, erősítő, vigasz szerepű ez a könyv. A választékos megfogalmazás, a melegen zengő mondatok a közhelyeket is átlelkesítik, a kötet írásainak stílusában a közhelyek sem bántóak. Egy olyan szerzői karaktert mutatván fel, aki mélyen hisz a nyelvben, a stílus jótékony bővületében.